

Г. М. Савчук

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи
e-mail: hryhorii.m.savchuk@ipnu.ua, ORCID: 0000-0003-3640-5774
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Під Голоском, 19, м. Львів, Україна, 79020

ПИТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ ІЛЮСТРУВАННІ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ

Мета статті – розглянути аспекти використання права інтелектуальної власності в процесі здійснення ілюстрування друкованих видань. Об'єкт дослідження є складним і включає в себе: по-перше, особисті немайнові права автора тексту, по-друге, права автора твору образотворчого мистецтва, по-третє, норми права промислової власності (патентного права), якщо ілюстрація є складовою торговельної марки (знаку для товару чи послуги) чи промислового зразка. Предметом дослідження є питання практичного вирішення забезпечення права інтелектуальної власності в процесі здійснення ілюстрування друкованих видань.

Методологія дослідження. Із загальнонаукових методів при роботі з літературою було використано дедуктивний. Також застосовано порівняльний метод, аналіз тексту нормативних документів. Оскільки не всі питання мають чітку юридичну оцінку, у роботі можна знайти елементи концептуальної методики.

Результати. У статті розглянуто питання дотримання права інтелектуальної власності видавцями при ілюструванні друкованих видань. Наголошено, що в основному йдеться про авторське право. Проаналізовано нормативно-правову базу відносин, що виникають між носієм авторського права на твір, що виступає ілюстрацією друкованого видання, і видавцем. Простежено специфіку такого твору образотворчого мистецтва, як фотографія, при використанні її як об'єкта інтелектуальної власності. Також увагу приділено таким специфічним правам автора твору, як право на доступ, право слідування та право на викуп напрацювань. Крім випуску книг, брошур, листівок інформативного характеру згадуються також навчальні та рекламні видання, в яких ілюстрація відіграє особливо велику роль. У зв'язку із цим виникає питання вільного використання творів, передбачене українським законодавством, але ускладнене потребою синхронізувати вітчизняні норми з правилами Європейського Союзу. Тому зростає роль договорів про створення та використання об'єктів авторського права.

Новизна. Охарактеризовано нормативно-правову базу забезпечення права інтелектуальної власності, яка має практичне значення в процесі ілюстрування. Визначено питання практичного вирішення забезпечення авторського права, як у матеріальному, так і в нематеріальному вимірі при ілюструванні друкованих видань. Знайдено спірні моменти, що вимагають уточнення при практичній реалізації цього права.

Практичне значення. Дослідження може бути використане як для вироблення рекомендацій видавцям для уникнення порушення прав інтелектуальної власності при ілюструванні друкованих видань, так і для подальших досліджень у цьому напрямі.

Ключові слова: інтелектуальна власність, авторське право, ілюстрація, автор, фотографія, твір образотворчого мистецтва.

I. Вступ

Питання ілюстрування друкованих видань охоплює одразу кілька аспектів права інтелектуальної власності. По-перше, особисті немайнові права автора тексту, що включають право на недоторканість твору, у тому числі неможливість без дозволу автора супроводжувати твір при його виданні ілюстраціями: за типовими видавничими договорами малюнок і навіть колір обкладинки можна робити лише зі згоди автора [11, с. 78]. По-друге, права автора твору образотворчого мистецтва, що власне виконує функцію ілюстрації в друкованому виданні, а також власника майнових прав на використання цього твору. По-третє, якщо ілюстрація є складовою торговельної марки (знаку для товару чи послуги) чи промислового зразка, то питання інтелектуальної власності вирішується використанням норм права промислової власності (патентного права).

Відштовхуючись від загальних праць з інтелектуальної власності [11; 12], автор у пошуках матеріалу зосередив увагу на кількох видах публікацій. Перші – це монографії та статті щодо

авторських прав на об'єкти художньої творчості [9; 14]. Вони дають науково структурований матеріал, але не відповідають прямо на питання, пов'язані з ілюструванням друкованих видань. Для цього більше надаються практичні статті [8; 13], які мають юридично-прикладний характер, а також методичні рекомендації в бібліотечно-інформаційній сфері [10]. Також використовувався матеріал з блогів, присвячений конкретним питанням авторського права на ілюстрацію [6], прав митця [4], авторських прав на фото [7] та прав художника [15]. Джерельною базою дослідження виступили насамперед нормативно-юридичні документи, такі як Книга IV Цивільного кодексу України [16], присвячена праву інтелектуальної власності; профільний Закон України «Про авторське право та суміжні права» [5]; міжнародні договори, до яких приєдналася Україна – Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. [1], Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. [2], Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO) про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. [3].

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета статті – розглянути аспекти використання права інтелектуальної власності в процесі здійснення ілюстрування друкованих видань. Для цього поставлено такі завдання: 1) охарактеризувати нормативно-правову базу забезпечення права інтелектуальної власності, яка має практичне значення в процесі ілюстрування; 2) приділити увагу питанню практичного вирішення забезпечення права інтелектуальної власності – особливо це стосується авторського права, як у матеріальному, так і в нематеріальному вимірі; 3) знайти спірні моменти, що вимагають уточнення при практичній реалізації цих прав; 4) виробити рекомендації видавцям для уникнення порушення прав інтелектуальної власності при ілюструванні друкованих видань.

Із загальнонаукових методів при роботі з літературою було використано дедуктивний. Також застосовано порівняльний метод, аналіз тексту нормативних документів. Оскільки не всі питання мають чітку юридичну оцінку, у роботі можна знайти елементи концептуальної методики.

III. Результати

Важливими джерелами первинної інформації є книги, монографії, брошури, посібники й періодичні видання. Згідно із загальноприйнятим визначенням, книга – це досить об'ємне неперіодичне видання, в якому сконцентровані нагромаджені людством знання та досвід. Натомість брошура – це невеликого обсягу праця з оперативною інформацією. За технологічною практикою при виданні друкованої продукції книгою вважається блок з понад 48 сторінок, брошурою – до 48 сторінок. Особливе місце серед книг посідають підручники й посібники – це неперіодичні видання, в яких містяться систематизовані відомості наукового та прикладного характеру, викладені в доступній формі як для викладачів, так і для здобувачів освіти. Періодичні видання виходять через певний проміжок часу, з постійним для кожного року числом номерів, але не повторюються за змістом, маючи однакову назву. Традиційними видами періодичних видань є журнали й газети. До періодичних також відносять збірники наукових праць. Також до друкованої продукції можуть належати листівки – окремі аркуші з текстом чи зображенням з однієї чи двох сторін. Об'єднує ці різні види друкованої продукції (перелік яких не є вичерпним) процес ілюстрування – процес створення та/чи використання візуальних зображень (ілюстрацій), що пояснюють, доповнюють або підсилюють розуміння тексту чи ідеї в книгах, журналах, навчальних матеріалах тощо. Це може бути малюнок, гравюра, фото, карта чи схема, що є наочним прикладом чи інтерпретацією для кращого сприйняття інформації. Ілюстрування робить контент більш зрозумілим, привабливим та сприяє легшому запам'ятовуванню.

При ілюструванні друкованих видань діє авторське право, що захищає ілюстрації як об'єкти інтелектуальної власності з моменту створення, надаючи автору виключні майнові права на відтворення та розповсюдження. Для використання ілюстрацій у видавництвах необхідно отримувати дозвіл (ліцензію) від автора або правовласника. Видавництво для ілюстрування видання має укласти ліцензійний договір з автором, який визначає умови використання ілюстрацій, строк, територію та розмір роялті, якщо це передбачено. Видавець завжди повинен перевіряти наявність прав на використання ілюстрацій. Найбільш регламентовано ілюстрування навчальних видань – відповідні рекомендації постійно публікує Міністерство освіти і науки України. 1 січня 2023 р. набула чинності нова редакція Закону України «Про авторське право і суміжні права» [5], яка змінила норму про вільне використання літературних і художніх творів як ілюстрації у навчальних виданнях. Відповідно до попередньої редакції Закону (п. 2 ч. 1 ст. 21), без згоди автора, але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускалося використання літературних і художніх творів як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру. Тепер вільне використання творів у навчальних виданнях допускається без дозволу суб'єктів авторського права і безоплатно, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення, відтворення, у тому числі в електронній (цифровій) формі, інтерактивне надання доступу до правомірно опублікованих статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів, творів образотворчого мистецтва, фотографічних творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій у виданнях, програмах організації мовлення, звукозаписах чи відеозаписах для забезпечення та реалізації освітнього процесу або з метою наукових досліджень, якщо такі дії не мають самостійного економічного значення, в обсязі, що відповідає визначеній меті, за умови, що: а) обсяг такого використання

відповідає визначеній меті; б) використання творів здійснюється суб'єктами освітньої або наукової діяльності у місцях, де цими суб'єктами здійснюється освітня або наукова діяльність, або через захищене електронне (цифрове) середовище, до якого забезпечується доступ виключно здобувачам освіти та педагогічним, науково-педагогічним працівникам навчального закладу або працівникам наукової установи (п. 2 ч. 2 ст. 22). Теоретично це можна тлумачити так, що ті видавці, які не є суб'єктами освітньої або наукової діяльності (тобто не презентують заклад освіти чи дослідний інститут), мали б укладати договори з авторами або використовувати вільну публічну ліцензію (як Creative Commons) чи зображення зі стокових вебсайтів. Слід зазначити, що вільна публічна ліцензія розповсюджується тільки на сам твір і не дає дозволу на використання зображення фізичної особи на фотографічних чи інших художніх творах. Річ у тому, що автори таких фотографічних і художніх творів можуть не мати дозволу від фізичної особи, зображення якої використовується. Перевірити це складно, оскільки ця інформація користувачам вебсайтів практично недоступна [8].

Інший аспект – це використання як ілюстрації твору мистецтва. Згідно із законодавством України до предметів художнього мистецтва можна віднести скульптури, картини, малюнки, гравюри, літографії, напрацювання будь-якого художнього дизайну. Творець такого об'єкта має всі особисті немайнові та майнові авторські права на свої напрацювання. Авторське право художника містить у собі, зокрема, право на доступ, право слідування та право на викуп напрацювань.

У статті 26 Закону України «Про авторське право і суміжні права» встановлено право на доступ до об'єктів художнього мистецтва. Згідно із цією нормою під час передачі від однієї особи іншій будь-якого твору автор при будь-яких обставинах має право вимагати доступ до своїх напрацювань для відтворення матеріалів. При цьому доступ до твору не повинен порушувати законні інтереси його власника, зокрема, автор не може зобов'язати власника доставити йому об'єкт художнього мистецтва. У свою чергу, власник не має права відмовляти автору, якщо в нього на це немає вагомих аргументів. Право автора на доступ вважається виключно особистим і нематеріальним, тому може належати тільки автору, без переходу або передачі правонаступникам/спадкоємцям. Для видавця це право не є проблемним, оскільки ілюстрація у виданні одразу дає доступ до неї всім, хто правомірно його придбав.

Право слідування закріплено в статті 448 Цивільного кодексу України, а також у статті 27 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Право слідування передбачає, що автор має право на невідчужувану винагороду в разі перепродажу оригіналу твору образотворчого мистецтва. Це можливість автора об'єкта художнього мистецтва під час усього свого життя, а також можливість його спадкоємців протягом 70 років після його смерті отримувати від продажів 5 відсотків від ціни кожної угоди, пов'язаної з продажем об'єкта художнього мистецтва. У Європейському Союзі, натомість, ця ставка не є сталою. Практика ЄС передбачає змінну шкалу:

- 6 % – для ціни продажу, еквівалентної від 50 євро до 3000 євро включно;
- 5 % – для ціни продажу, еквівалентної від 3000,01 євро до 50 000 євро включно;
- 3 % – для діапазону ціни продажу, еквівалентної від 50 000,01 євро до 200 000 євро;
- 1 % – для діапазону ціни продажу, еквівалентної від 200 000,01 євро до 350 000 євро;
- 0,5 % – для діапазону ціни продажу, еквівалентної від 350 000,01 євро до 500 000 євро;
- 0,25 % – для ціни продажу вище еквівалентної 500 000 євро.

При цьому загальний розмір справедливої винагороди за кожний наступний продаж одного оригіналу твору, що йде за першим його відчуженням, не може перевищувати суму, еквівалентну 12 500 євро.

Таке право слідування поширюється не лише на аукціонні будинки, галереї й подібні організації, але й на фізичних осіб, якщо вони здійснюють продаж шляхом публічної пропозиції за допомогою мережі Інтернет, тобто через соціальні мережі, платформи онлайн-оголошень, маркетплейси, торги, тендери тощо [4]. Відсотки від угод, передбачені цим правом, виплачуються суб'єктами, які здійснили цей продаж. Тут складніше, оскільки на ілюстрацію у виданні можуть посилатися, наприклад, у наукових монографіях та статтях – тоді застосовується право вільного використання, обмежене, як уже було сказано вище, у статті 22 нової редакції Закону.

Право на викуп об'єкта художнього мистецтва закріплено в статті 12 Закону України «Про авторське право і суміжні права». У разі, якщо господар матеріального об'єкта, в якому відображена оригінальна версія якого-небудь об'єкта художнього мистецтва, має бажання позбутися і знищити твір, спочатку він зобов'язаний запропонувати автору викупити матеріали назад. Розмір вартості об'єкта в цій ситуації не повинен перевищувати суми вартості матеріалів, які були використані при первинному створенні твору. Якщо ж викупити об'єкт, який містить у собі оригінал художнього мистецтва, немає можливості, тоді автору зобов'язані надати можливість створити копію свого твору в необхідній для цього формі [6; 15]. Тут питання не виникає, якщо сам малюнок, ескіз, на базі якого була створена ілюстрація, продовжує залишатися у власності автора. Також видавець може вирішити це питання через так звані авторські примірники видання, включивши до осіб, яким вони надаються, авторів ілюстрацій (з урахуванням собівартості).

Інша специфіка виникає, коли ілюстрацією є фотографія. Фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії, охороняються як об'єкти авторського права

(стаття 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права»). Фотографія є об'єктом авторського права за умови, що вона є оригінальною. Право використання фотографії можна отримати у фотографа на підставі ліцензійного договору (на певний строк) або шляхом придбання виключних майнових прав інтелектуальної власності на такий фотографічний твір. Фотографія це власність фотографа, а от зображена людина має передавати свої права на розповсюдження такої фотографії. Теоретично для цього необхідно передати права на підставі ліцензійного договору. Якщо особа – модель – замовила та оплатила фотосесію, то вона набула право власності на фото (оригінал твору), а майнові авторські права залишились у фотографа (якщо в договорі не передбачено інше). Перед проведенням фотосесії фотограф та замовник складають технічне завдання на зйомку, що містить основні деталі зйомки, фотографії, які мають бути надані в результаті зйомки та терміни виконання, оплата зйомки. При створенні фотографії, у фотографа залишаються RAW-файли (електронні оригінальні зображення, які створені ним за допомогою власної цифрової фотокамери) – у принципі, вони і є доказом права власності на них, як автора [7; 13].

Друковані рекламні матеріали також можуть містити об'єкти авторського права (зображення, фотографії, торговельні марки), майнові права інтелектуальної власності на які комусь належать – рекламодавцю, іншій особі або нікому. Визначення особи, яка володіє майновими правами, є важливим кроком, особливо, якщо це не рекламодавець, оскільки в такому разі слід упевнитись у отриманні дозволу (ліцензії) на використання такого об'єкта або у праві вільного використання твору. Рекламні матеріали містять у собі об'єкти авторського права – малюнки, зображення, фотографії, графіку, тексти, шрифти тощо – а у їх фінальній версії рекламні матеріали є окремим і самостійним об'єктом авторського права. Слід звернути увагу на два ключові моменти: умови залучення авторів та джерела запозичення творів.

Закон України «Про рекламу» (п. 9 ч. 1 ст. 8) забороняє вміщувати зображення фізичної особи або використовувати її ім'я без письмової згоди цієї особи. Зображення фізичної особи може бути втілено в різних формах: фотографія, художній твір, персонаж тощо. Рекламодавцю слід впевнитись у наявності дозволу від моделі (model release) на використання її зображення в рекламних матеріалах із вказівкою на строк та територію розповсюдження рекламних матеріалів. Також можуть встановлюватися й інші обмеження.

Поширеним є використання в рекламних матеріалах як фону фотографій будівель, пам'яток, окремих впізнаваних історичних місць. Слід бути обачливим з таким креативом, оскільки питання дозволеного вільного використання творів (творів мистецтва, архітектури, скульптури, містобудування тощо), які розміщені в громадських та публічних місцях, шляхом їх фотографування, змальовування та вільного розповсюдження творів, на яких вони зображені, – так звана «свобода панорами», – ще залишається частково вирішеним. Використання таких творів для комерційної реклами здійснюється за дозволом їх автора або особи, яка набула майнові права. Іншими словами, перед тим, як розмістити на рекламних матеріалах фотографію вулиці міста з певним пам'ятником чи будівлею, слід провести невелике розслідування про рік створення об'єкта, автора, його спадкоємців тощо. Варто зауважити, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» (п. 10 ч. 2 ст. 22) дозволяє використовувати для створення зображень твори архітектури та образотворчого мистецтва, що постійно розташовані в доступних для громадськості місцях, безоплатно і без дозволу автора (однак із зазначенням його імені та джерела запозичення) для некомерційних проєктів [13].

Не кожна робота може бути визнана твором та може отримати відповідний захист. Першочергово, вона повинна мати об'єктивне вираження (форму). Також ця робота має бути оригінальною. Презумпція авторства наголошує на тому, що авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. За відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, ім'я якої, як автора, зазначено в оригіналі або копії твору. Автор може опублікувати твір із зазначенням свого імені в певних друкованих чи інтернет-виданнях. Також за бажанням автор може зареєструвати своє авторське право та отримати свідоцтво на підтвердження свого авторства. Важливо зазначити, що при здійсненні такої реєстрації не проводиться ніяка експертиза твору. Свідоцтво про реєстрацію забезпечить функцію фіксації та підтвердження авторства.

Автор або інший власник майнових авторських прав може розпоряджатися своїми правами шляхом укладення договорів.

Ліцензійний договір передбачає надання дозволу на використання твору мистецтва. За цим договором може надаватися три види ліцензій:

1) *виключна ліцензія* видається лише одній особі та виключає можливість використання автором цього твору та можливість видачі ним іншим особам ліцензій на таке використання;

2) *одиночна ліцензія* також видається лише одній особі й виключає можливість видачі автором ліцензій іншим особам (аналогічно з попереднім видом), але при цьому автор має право самостійно використовувати даний твір;

3) *невиключна ліцензія* передбачає, що автор має право самостійно використовувати свій твір мистецтва та видавати іншим особам такі ліцензії на його використання.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності передбачає, що одна сторона, тобто автор, зобов'язується

створити твір мистецтва згідно з вимогами замовника. Тут варто звернути увагу на певні суперечності між Цивільним кодексом України та Законом України «Про авторське право і суміжні права» щодо переходу майнових прав на такий твір від автора до замовника. Тому в цьому договорі, важливо чітко зазначити положення щодо переходу від автора до замовника майнових прав інтелектуальної власності на твір.

Договір про передання майнових прав інтелектуальної власності передбачає, що автор або власник майнових авторських прав передає іншій особі частково або в повному обсязі майнові права на твір мистецтва. Якщо автор передав майнові права, то він їх позбавляється, тобто надалі він не може самостійно використовувати твір, видавати ліцензії та забороняти іншим особами використовувати його. Особисті немайнові права залишаються в автора.

В Україні такі договори повинні укладатися в письмовій (електронній) формі, крім договору про використання твору в періодичних виданнях (газетах, журналах, електронних засобах масової інформації тощо), які можуть укладатися в усній формі.

Авторське право та право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено твір, не є взаємозалежними. Будь-яке використання зображення потребує згоди автора або його спадкоємців. Права не обов'язково передаються назавжди, їх можна передати на певний термін – рік, п'ять чи десять років, залежно від бажань власника [4].

IV. Висновки

Питання права інтелектуальної власності, що виникають при ілюструванні друкованих видань, в основному регулюються нормами стосовно авторського права. Це Цивільний кодекс України (Книга IV), Закон України «Про авторське право і суміжні права», міжнародні договори, до яких долучилася Україна. Специфіка цієї нормативно-правової бази полягає в її динамічності: на цей момент уже обговорюється нова редакція Цивільного кодексу, чи не щорічно вносяться зміни в профільний Закон, навіть міжнародні акти підлягають перегляду в зв'язку з такими новими умовами, як поширення штучного інтелекту (AI). При цьому практичні моменти значно випереджають складну процедуру нормативного затвердження, що разом із суперечністю окремих норм законодавства створює ризики для видавців у таких сферах, як вільне використання творів, використання як ілюстрації фотографій або зображень, на яких присутні окремі особи чи твори мистецтва, чіткого розмежування матеріальних (обмежених у часі) і нематеріальних прав авторів. Як правило, видавці забезпечують себе в цьому напрямі укладенням договорів (переважно ліцензійних) з особами, наділеними авторським правом.

Список використаної літератури

1. Савчук Г. М. Патентознавство: навч. посіб. для студентів спеціальності 029 – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Львів : УАД, 2017. 231 с.
2. Семків В.О., Шандра Р.С. Інтелектуальна власність : підруч. для студ. неюрід. факультетів. Львів : Галицький друкар, 2015. 280 с.
3. Харитонова О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності. Харків : Фенікс, 2011. 346 с.
4. Когут Н. Д., Тарасенко М. В. Особливості захисту прав на оригінальні твори мистецтва: історико-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2020/4. С. 314–319.
5. Коваленко В. Як ілюструвати навчальні видання за новим законом про авторське право. *Юридична газета*. 30 січня 2023 р. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/yak-ilyustruvati-navchalni-vidannya-za-novim-zakonom-pro-avtorske-pravo.html> (дата звернення: 10.03.2026).
6. Смородина А. Права інтелектуальної власності в рекламних матеріалах. *LIGA.net*. 17 травня 2024 р. URL: <https://blog-liga-net.cdn.ampproject.org/c/s/blog.liga.net/amp/user/asmorodyna/article/53121> (дата звернення: 10.03.2026).
7. Право інтелектуальної власності в бібліотечно-інформаційній сфері. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6144> (дата звернення: 10.03.2026).
8. Івченко О. Авторське право на ілюстрацію. URL: <https://wisegroup.com.ua/ua/avtorske-pravo-na-ilyustraciju/> (дата звернення: 10.03.2026).
9. Зав'язун О. Що варто знати кожному митцю про авторське право. URL: <https://www.juscutum.com/news/shcho-varto-znati-kozhnomu-mitcyu-pro-avtorske-pravo> (дата звернення: 10.03.2026).
10. Кісіль О., Брусніцина М. Авторське право на фото. 2020. URL: <https://www.oleksandrkisil.com/post/avtorski-prava-na-foto> (дата звернення: 10.03.2026).
11. Царик О. Авторське право художника. URL: <https://www.tsarik.com.ua/blog/avtorske-pravo-hudozhnika/#:~:text=Авторське%20право%20виникає%20в%20художника%20з%20часу,Av> (дата звернення: 10.03.2026).
12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 10.03.2026).
13. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 10.03.2026).
14. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995-051/page> (дата звернення: 10.03.2026).

15. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995-052> (дата звернення: 10.03.2026).
16. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995-770> (дата звернення: 10.03.2026).

References

1. Savchuk, H. M. (2017). Patentoznavstvo: navchalnyj posibnyk dlja studentiv specialnosti 029 – «Informacijna, biblioteczna ta arkhivna sprava» [Patent-knowledge: textbook for students of specialty «Information, Library and Archive business»]. Lviv: UAD [in Ukrainian].
2. Semkiv, V. O., & Shandra, R. S. (2015). Intelektualna vlasnistj: pidruchnyk dlja studentiv nejurydychnykh fakul'tetiv [Intellectual property: coursebook for students of non-juridical faculties]. Lviv: «Halyc'kyj drukar» [in Ukrainian].
3. Kohut, N. D., & Tarasenko, M. V. (2020). Osoblyvosti zachystu prav na oryhinaljni tvory mystetstva: istoryko-pravovyj aspect [Specific of right-defence for original masterpieces of art: historical and law aspects]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 4, 314–319 [in Ukrainian].
5. Kovalenko, V. (2023, January 30). Yak iliustruvaty navchalni vydannia za novym zakonom pro avtors'ke pravo [How illustrate study publishing on the new law about copyright]. *Yurydychna hazeta*. Retrieved from <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/yak-ilyustruvati-navchalni-vidannya-za-novim-zakonom-pro-avtorske-pravo.html> [in Ukrainian].
6. Smorodina, A. (2024, May 17). Prava intelektualnoi vlasnosti v reklamnykh materialakh [Intellectual Property Rights in Commercial materials]. *LIGA.net*. Retrieved from <https://blog-liganet.cdn.ampproject.org/c/s/blog.liga.net/amp/user/asmorodina/article/53121> [in Ukrainian].
7. Pravo intelektualnoi vlasnosti v bibliotечно-informatsijnii sferi [Intellectual Property Rights in Library and Information Spheres]. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/node/6144> [in Ukrainian].
8. Ivchenko, O. (n.d.). Avtorske pravo na iliustratsiju [Copyright for illustration]. Retrieved from <https://wisegroup.com.ua/ua/avtorske-pravo-na-ilyustraciju/> [in Ukrainian].
9. Zavyazun, O. (n.d.). Szcho varto znaty kozhnomu mytsiu pro avtorske pravo [What every Artist must know about Copyright]. Retrieved from <https://www.juscutum.com/news/shcho-varto-znati-kozhnomu-mitcyu-pro-avtorske-pravo> [in Ukrainian].
10. Kisil', O., & Brusitsyna, M. (2020). Avtorske pravo na foto [Copyright for Photo]. Retrieved from <https://www.oleksandrkisil.com/post/avtorski-prava-na-foto> [in Ukrainian].
11. Tsarik, O. (n.d.). Avtorske pravo chudozhnyka [Copyright of Painter]. Retrieved from <https://www.tsarik.com.ua/blog/avtorske-pravo-hudozhnika/#:~:text=Авторське%20право%20виникає%20в%20художника%20з%20часу,Av> [in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003, January 16). Cyvilnyj kodeks Ukrajinj [Civil Code of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (n.d.). Zakon Ukrajinj «Pro avtorsjke pravo i sumizhni prava» [A law of Ukraine is «On Author's and Related rights»]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> [in Ukrainian].
14. Verkhovna Rada of Ukraine (n.d.). Bernsjka konvencija pro okhoronu literaturnykh i khudozhnykh tvoriv vid 9 veresnja 1886 r. [Bern Convention for Protection of Literary and Artistic Works from 1886, September 9]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995-051/page> [in Ukrainian].
15. Verkhovna Rada of Ukraine (n.d.). Vsesvitnja konvencija pro avtorsjke pravo 1952 r. [Universal Copyright Convention 1952]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995-052> [in Ukrainian].
16. Verkhovna Rada of Ukraine (n.d.). Doghovir Vsesvitnjoji orghanizaciji intelektualjnoji vlasnosti pro avtorsjke pravo, pryjnjatyj Dyplomatyčnoju konferencijeju 20 ghrudnja 1996 r. [World Intellectual Property Organization Copyright Treaty, adopted by Diplomatic Conference 1996 December 20]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995-770> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.03.2026.

Received 24.03.2026.

Savchuk H. Intellectual Property Issues in illustration of Printed Publications

The aim of the article is to consider aspects of the use of intellectual property rights in the process of illustrating printed publications. The object of the study is complex and includes: firstly, the personal non-property rights of the author of the text, secondly, the rights of the author of a work of fine art, thirdly, the norms of industrial property law (patent law), if the illustration is a component of a trademark (a sign for a product or service) or an industrial design. The subject of the study is the issue

of a practical solution to ensuring intellectual property rights in the process of illustrating printed publications.

Research methodology. Of the general scientific methods, the deductive method was used when working with literature. The comparative method was also used, and the text analysis of regulatory documents was analyzed. While not all issues have a clear legal assessment, elements of a conceptual methodology can be found in the work.

Results. The article considers the issues of compliance with intellectual property rights by publishers when illustrating printed publications. It is emphasized that it is mainly about copyright. The regulatory and legal framework of the relations arising between the copyright holder of a work that serves as an illustration for a printed publication and the publisher is analyzed. The specifics of such a work of fine art as a photograph when used as an object of intellectual property are traced. Attention is also paid to such specific rights of the author of the work as the right of access, the right of reproduction and the right to purchase the works. In addition to the publication of books, brochures, leaflets of an informative nature, educational and advertising publications are also mentioned, in which illustration plays a particularly important role. In this regard, the issue of free use of works arises, provided for by Ukrainian legislation, but complicated by the need to synchronize domestic norms with the rules of the European Union. Therefore, the role of agreements on the creation and use of copyright objects is increasing.

Novelty. The regulatory and legal framework for ensuring intellectual property rights, which has practical significance in the process of illustration, is characterized. The issue of practical solutions to ensure copyright, both in the material and non-material dimensions when illustrating printed publications, has been identified. Disputable points have been found that require clarification in the practical implementation of this right.

Practical significance. The study can be used both to develop recommendations for publishers to avoid infringement of intellectual property rights when illustrating printed publications, and for further research in this direction.

Key words: intellectual property, copyright, illustration, author, photography, work of fine art.